

SUNNET AL RASOEL

Deel 2: Een praktische handleiding voor het uitvoeren van de rituele lijkwassing

De Voorstenkamp 11-83
6445 EG Nijmegen
djamaat.sar@hotmail.com

Samengesteld door: Sheik Sahebali
Augustus, 2010

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Voorwaarden en aanbevelingen voor de dodenwassing.....	4
1.1 De verplichting	4
1.2 De aanbevelingen (sunna)	4
1.3 Diegenen die de rituele wassing uitvoeren.....	6
Hoofdstuk 2 In de praktijk	7
2.1 De rituele wassing	7
2.2 Wikkelen in de lijkwade (kaffan).....	10
2.2.1 Lijkwade bij mannen	10
2.2.2 Lijkwade bij vrouwen.....	12
Bijlage 1 Samenvattende tabel van de begrafenisverplichtingen.....	13
Bijlage 2 Benodigdheden.....	13

Inleiding

In onze djamaat Soenat Al Rasoel zijn er slechts enkele personen die de rituele wassing bij een overledene kunnen uitvoeren. De wens bestaat om meer mensen hiervoor op te gaan leiden. Een eerste stap was een uitgebreide uitleg van Imaam D. Sardar tijdens een van de religieuze bijeenkomsten in 2010.

Tijdens deze bijeenkomst is ook de actie bij ondergetekende terechtgekomen om een beknopte opsomming van handelingen en benodigdheden waar de Imaam over beschikte te verspreiden onder alle leden.

Na enige overpeinzingen heb ik echter besloten om een uitgebreidere praktische handleiding samen te stellen. Als basis heb ik een boek van Moestafa Brahmi gebruikt.

De vier soennitische rechtsscholen (Hanifa, Maliki, Shàfi'i, Hanbal) zijn verschillend in hun opvattingen op dit gebied, hoewel er ook veel overeenkomsten zijn. Waar er mogelijk andere zienswijzen zijn is in deze handleiding gekozen voor de uitleg van de Imaam.

Ik heb gecontroleerd of er handelingen zijn die (sterk) afwijken van de vier grote rechtsscholen. Zover mijn oordeel en kennis reikt is dat niet het geval. De beschreven methode volgt in grote mate de Abu Hanifa rechtsschool.

Deze handleiding behandelt slechts de meest voorkomende situaties bij overlijden. Andere uitzonderlijke situaties worden hier niet behandeld, bijvoorbeeld;

- in het geval het lichaam niet volledig is
- een bedevaartganger wordt anders behandeld

Beseffende dat de lijkwassing een onderdeel is van een groter geheel is besloten om dit onderwerp deel 2 te noemen. Insha Allah zullen we deel 1 (verrichtingen voor de dood) en deel 3 (verrichtingen na de lijkwassing) ook schrijven.

Deze praktische leidraad bevat informatie uit:

- Het boek “de begrafenisrituelen in de Islam”, auteur Mustafa Brahmi
- Een beknopte handleiding opgesteld door Imaam D. Sardar
- “The Distinguished Jurist’s Primer (Bidayat Al Mujtahid wa Nibayat al Muqtasid)”, auteur Ibn Rushd, vertaald in het Engels door Imraan Ahsan Khan Nyazee.
- “Al-Fiqh Al- Islam, according to the Hanafi Madhhab”, auteur Shaykh Mohammad Akram Nadwi

Er zijn in de tekst praktische tips toegevoegd die door de Imaam tijdens zijn uitleg genoemd zijn, gebaseerd op zijn ervaring in de praktijk.

Deze handleiding heb ik naar mijn beste kunnen en kennis samengesteld. Ik kan echter niet uitsluiten dat hierin vergissingen of zelfs fouten zitten. Voor onjuistheden van welke aard dan ook bied ik een ieder mijn oprechte verontschuldigingen aan.

Samensteller,

Sheik Sahebali
Ramadan (augustus), 2010

Hoofdstuk 1 Voorwaarden en aanbevelingen voor de dodenwassing

De wassing moet, bij degene die de wassing zal uitvoeren voorafgegaan worden door de intentie. De intentie volstaat om dit in zijn of haar binnenste te doen.

1.1 De verplichting

Het is verplicht om tijdens de rituele wassing één keer schoon water te gieten over het hele lichaam van de overledene, zelfs indien de overledene in staat van rituele onreinheid was op het ogenblik van zijn of haar dood.

Het is aanbevolen (sunna) om bij het uitgieten van het water de beweging met de hand mee te volgen over het lichaam, door namelijk lichtjes over het lichaam te wrijven tijdens het stromen van het water.

In uitzonderlijke gevallen dienen we als volgt te handelen:

- als het lichaam van de overledene geen volledige wassing aankan, of indien de huid, de ledematen of stukken huid riskeren zich van het lichaam los te maken, dan moet het simpelweg vochtig maken van het lichaam volstaan, zonder er met de hand langs te gaan.
- In de gevallen waarin zelfs het bevochtigen een probleem geeft, als het lichaam bijvoorbeeld in een verre staat van ontbinding is, dan wast men het niet en gaat men als volgt te werk:
 - De *tayammum* (droge rituele wassing) verrichten in de plaats van de wassing, als dit mogelijk is.
 - Als het ook onmogelijk is om de *tayammum* toe te passen, dan is het voldoende om het lichaam van de dode rechtstreeks in de lijkwade te wikkelen.

1.2 De aanbevelingen (sunna)

Er bestaan een zeker aantal profetische aanbevelingen (sunna) waarvoor de gelovige zich, in de mate van het mogelijke, inspant om deze op te volgen. Het niet naleven ervan veroorzaakt geen enkel probleem of last.

De aanbevelingen (sunna) zijn de volgende:

- Het lichaam van de overledene drie keer wassen, namelijk twee wassingen toevoegen aan de verplichte wassing.
- Het lichaam van de overledene moet volledig ontkleed zijn, met uitzondering van de intieme delen (van de navel tot aan de knieën) die met een stuk stof bedekt moeten blijven; dit is een verplichting.

Praktische tip: overleg met de nabestaanden of de kleding met een schaar (aan de zijkant doorknippen) verwijderd mag worden, dit vergemakkelijkt de eerste fase.
- Enkel het minimum aantal personen dat nodig is, helpt bij de dodenwassing.
- De personen belast met de wassing moeten de regels van de wassing kennen (wat betreft de verplichtingen, aanbevelingen en verboden zaken) teneinde deze perfect uit

te voeren. Zij worden gekozen uit de godsvruchtige en vertrouwelijke personen, volgens de hadith waarin de Profeet (ﷺ, vzmh) zegt: "*Laat uw doden alleen wassen doorpersonen die het vertrouwen waardig zijn.*"

Ibn Mäja 1450

In dit opzicht mogen deze personen niets zeggen als zij onaangename en pijnlijke zaken op het lichaam zien van de overledene; zij mogen de familie en naasten echter altijd goede zaken vertellen over wat zij opgemerkt hebben bij de overledene, zoals de shaháda met zijn/haar vinger, de glimlach, enz.

- De persoon belast met de wassing moet zelf in ritueel reine toestand zijn (*wudû*). Indien dit niet het geval is, moet hij de rituele wassing verrichten alvorens de dodenwassing te beginnen.
- Dan overgaan tot de rituele reinheid van de overledene (*wudû en ghusl*).
- Verdergaan met de verplichte wassing, beginnend met de rechterbovenkant, dan de linkerbovenkant, dan de rechteronderkant, dan de linkeronderkant. (Muslim 1561 en Al- Bukhârî 162).
- De wassing beëindigen met geparfumeerd water. Dat zal dan de derde wassing zijn, indien we die drie keer doen, of de vijfde indien we er vijf doen; in elk geval altijd de laatste. (Muslim 1559 en Al-Bukhârî 1179)

Maquillage en andere zaken

De grote meerderheid van de geleerden beveelt aan om de nagels van de overledene niet te knippen, noch om de snor of baard te verkorten, noch om andere lichaamsdelen, oksels of schaambeentjes te ontharen. Het is verboden om de overledene te maquilleren of kledij aan te doen in plaats van een lijkwade.

1.3 Diegenen die de rituele wassing uitvoeren

Een grote goddelijke gunst is bestemd voor diegenen die de dodenwassing uitvoeren, alsook de andere begrafenisverplichtingen. Men moet de volgende regels in acht nemen, betreffende diegenen die deze verplichting vervullen:

- Mannen mogen enkel mannen wassen, en vrouwen mogen enkel vrouwen wassen.
- Dit verbod is niet geldig voor kinderen met een lage leeftijd (tot 7 of 8 jaar), die kunnen willekeurig door zowel mannen als vrouwen gewassen worden.
- Er is een grote overeenkomst" onder de geleerden over de toelaatbaarheid (*halal*) van het feit dat de echtgenote haar overleden man wast, zelfs als er mannen aanwezig zijn die dit kunnen doen (hadith overgedragen door Ahmad, Abû Dawûd en Al-Hikim). Drie rechtsscholen (Maliki, Shâfi'î, Hanbal) op vier laten toe dat de echtgenoot zijn echtgenote wast zelfs als er vrouwen zijn die het kunnen doen (hadith overgeleverd door Ibn Mâja 1453 en 1454). De rechtschool Hanifa staat het wassen door de echtgenoot niet toe.
- In het geval dat er enkel mannen zijn om een vrouw te wassen, mogen ze enkel de *tayammum*, een droge wassing, uitvoeren. Ook als er enkel vrouwen aanwezig zijn bij een overleden man die niet *mahram* is voor één van hen, moet men de *tayammum* uitvoeren. Een *mahram* voor een vrouw is elke man waarmee zij niet mag huwen (haar vader, broer, zoon, oom ...).

Als de rituele wassing van de overledene beëindigd is, is het aanbevolen (sunna) voor degenen die de dodenwassing verricht hebben, om zichzelf opnieuw ritueel te wassen. (*wudû*).

Sommige geleerden bevelen aan om de grote rituele wassing (*ghusl*) uit te voeren maar dat is de mening van slechts een minderheid van de geleerden. De keuze is dus aan de gelovige overgelaten, zoals de metgezellen van de Profeet Mohammed (ﷺ vzmh) dit deden.

Hoofdstuk 2 In de praktijk

2.1 De rituele wassing

We kunnen het water indien nodig lauw laten worden voor de wassing. Er bestaat geen enkele verplichting of aanbeveling om dit te doen.

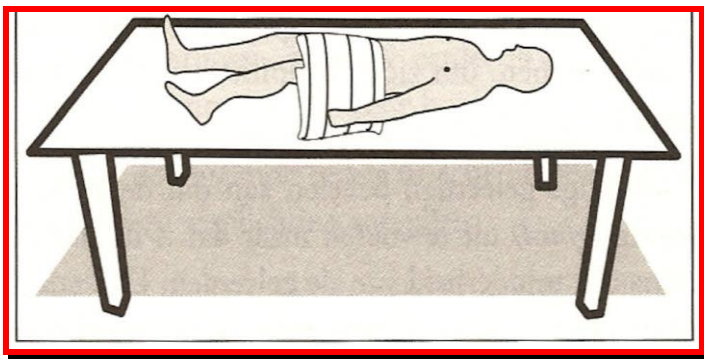
In de praktijk kan de wassing gebeuren op de volgende manier, waarbij we tussen haakjes benadrukken wat **verplicht** is en wat **aanbevolen (Sunna)**. Als er niets gespecificeerd is, dan behoort het tot het toegelatene (**geoorloofd**).

Degenen die de wassing gaan uitvoeren nemen zich de volgende intentie voor:

A oezo biellahie mienash shaitanier rahiem. Biesmiellahier rahmanier rahiem.

Ata waddaao le rafiël hadsi a oezoe biellahie mienash shaitanier radjiem biesmiellahier rahmanier rahiem. Biesmiella hiel aliej ziel aziem alhamdoelliellahie ala dieniël Islami al Islami haqqoen wal koefro batiloen.

- Na de overledene op bijvoorbeeld een verhoogde tafel geplaatst te hebben met rechterzijde naar de Ka'aba, de overledene volledig uitkleden en daarbij de intieme delen bedekt laten (**verplicht**).

Figuur 1: het stoffelijk overschot op een bank leggen, hem ontdoen van alle kleding en de intieme delen bedekken.

De intieme delen zijn voor de man van de navel tot aan de knieën, en voor de vrouw van de borst tot de knieën.

- Eerst lichtjes drukken op de buik en de onderbuik van de overledene, teneinde de resten te verwijderen, om te voorkomen dat zij de lijkwade bevuild na de wassing.
- Vervolgens de intieme delen wassen door een washand aan te doen (**verplicht**), zodat de blote hand de intieme delen van de overledene niet raakt. Het is de bedoeling om alle bevuilding (uitwerpselen, urine, bloed...) te verwijderen. Gebruik daarbij alle nodige zeep en shampoo.

Praktische tip; vraag bij de verpleegkundige, arts etc na of er sprake is van een besmettelijke ziekte, wees hierop voorbereid. Het is sterk aan te raden om in alle gevallen gebruik te maken van medische handschoenen (en een washand).

- De kleine rituele wassing ((*wudû*) verrichten voor de overledene, zoals voor het gebed salaát (Sunna) met een nieuwe (schone) washand:

1. Handen
2. Lippen, tanden en gehemelte

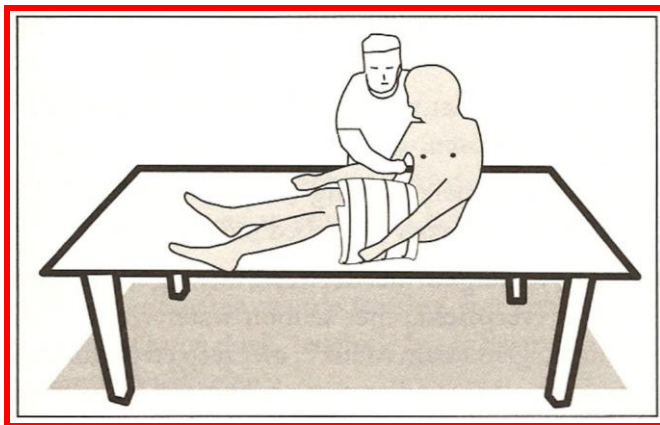
Praktische tip: Het gehemelte kan niet meer bereikbaar zijn omdat het lichaam al verstijfd is en wordt in dat geval achterwege gelaten.

3. Neusgaten
4. Gezicht
5. Pols tot elleboog
6. Hoofd
7. Voeten

De handelingen worden elk driemaal herhaald.

- De Ghusl begint met de intentie:
Nawaito an agtassila mien goesliel hadjiel majjitiel hadwi rawadji biel goesliem te salen lie amriellahie'tala li iestieba haaties salate wa rafiel hadsi.
- Daarna verdergaan met de rituele wassing van het lichaam:
 1. Beginnend met het hoofd te wassen tot de kin, met water met zeep, slechts eenmaal.
 2. Vervolgens over de rechterzijde (het lichaam wordt op de linkerzijde geplaatst), driemaal water zonder zeep gieten.
 3. Daarna over de linkerzijde (het lichaam wordt op de rechterzijde geplaatst), driemaal water zonder zeep gieten
- Als het nodig is om nog eens te wassen, kunnen we nog twee wassingen toevoegen (dus vijf in totaal, sunna), met zeep als we willen. We kunnen er ook vier toevoegen (dus zeven in totaal), of zoveel als nodig zijn om alle sporen van bezoedeling of bevuiling weg te krijgen, met gebruik van zeep als dat nodig is.

Let erop dat het totale aantal wassingen, in de mate van het mogelijke, oneven is (sunna).

Figuur 2: beginnen met lichtjes op de buik te drukken, dan wassen zoals aangegeven.

- Het lichaam laten zitten (als dat niet meer mogelijk is alleen het hoofd optillen) en lichtjes drukken op de buik en de onderbuik van de overledene, teneinde de resten (ontlasting e.d) te verwijderen, om te voorkomen dat zij de lijkwade bevullen na de wassing (zie Figuur 2)
Praktische tip: het is niet altijd mogelijk om het lichaam nog te buigen als verstijving als opgetreden is, we doen al wat kan in de mate van het mogelijke.
- Indien de overledene een vrouw is die de haren gevlochten draagt: vlechten losmaken, goed de haren wassen, drie vlechten maken en ze achter het hoofd leggen (niet op de borst, sunna).
- Na het uitvoeren van de wassing, het lichaam afdrogen met een schone doek.

- Het lichaam met parfum besprenkelen of gebruik geparfumeerd water voor de laatste wassing.
- Parfum – musk, kamfer - aanbrengen op de lichaamsdelen van de neerknieling (Sajdah):
 - voorhoofd, neus, handen, knieën en voeten, in de mate van het mogelijke.

2.2 Wickelen in de lijkwade (kaffan)

Nadat de rituele wassing gereed is wordt het lichaam in een lijkwade gewikkeld. De stof dient schoon te zijn en hoeft niet noodzakelijk nieuw te zijn

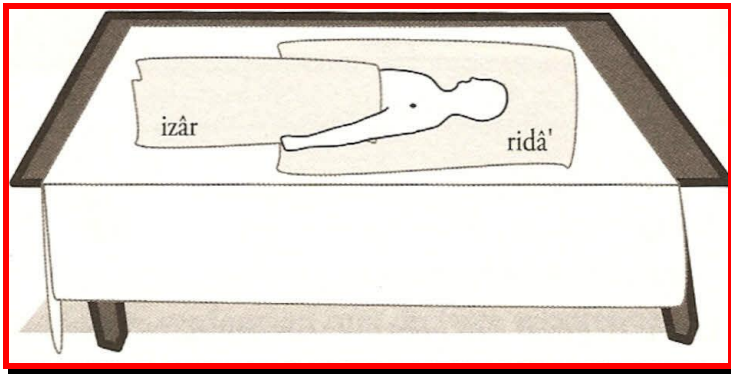
Er bestaan aantal aanbevelingen(Sunna) betreffende de lijkwade:

- De lijkwade dient voldoende groot te zijn om het gehele lichaam te bedekken (Tirmidi en Dawud, Maja, Nasai)
- De lijkwade dient bij voorkeur wit te zijn
- De lijkwade is geparfumeerd
- De lijkwade bestaat uit drie stukken stof
- De armen en de handen kunnen in het verlengde van het lichaam geplaatst worden, of de linkerhand op de borst en de rechterhand op de linkerhand.

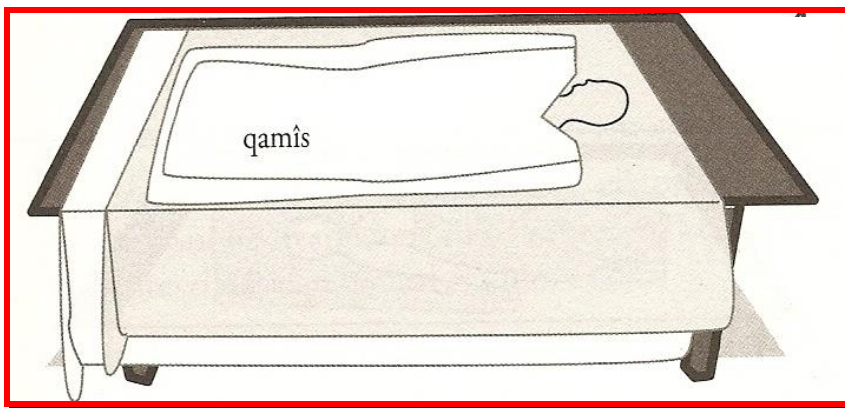
2.2.1 Lijkwade bij mannen

Het lichaam wordt in drie stukken stof gewikkeld bij mannen:

- 1) Izar (urdu: Kafnie)
- 2) Qamis (urdu: Thaband of Koerta)
- 3) Lifafa (urdu: Tjader lepetnie)

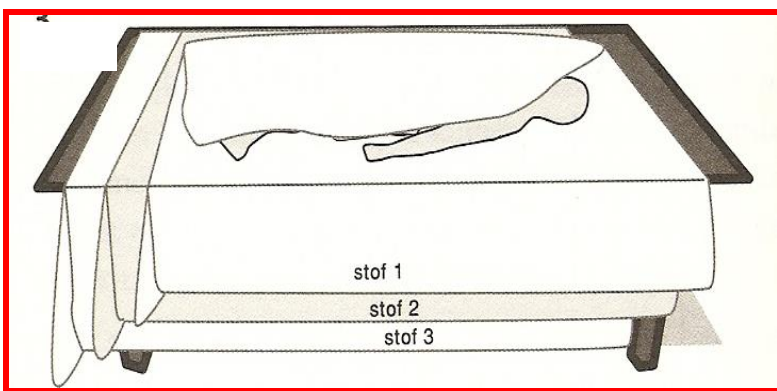

Figuur 3 Voorbeeld van een Izar (kafnie)

Figuur 4 Voorbeeld van een Qamis (Thaband of Koerta)

1. De ene helft ligt gespreid een tafel, terwijl de andere helft daarbuiten hangt.
2. Het lijk wordt nu op de Qamis gelegd en de andere helft van de Qamis wordt vervolgens over het lijk getrokken, terwijl het hoofd het gat passeert.

Figuur 4 Voorbeeld van een Lifafa (Tjader Lepetnie);

1. Deze lifafa strekt zich aan het hoofdeinde langer uit dan aan het voeteinde, terwijl de totale omvang het lijk in de breedte en in de lengte dient te overschrijden
2. Het volledige lichaam van de overledene hierin wikkelen, beginnend met de rechterzijde dan de linkerzijde (zie figuur 4).

2.2.2 Lijkwade bij vrouwen

Het lichaam wordt in 5 stukken stof gewikkeld bij vrouwen (Abu Dawud). Drie stukken stof mag ook gebruikt worden zoals bij mannen. We passen vijf stukken stof toe en gaan als volgt te werk:

- Een eerste stuk stof om het onderlichaam te bedekken vanaf de buik (Izar)
- Een tweede stuk stof vanaf de borst tot de dijen
- Een derde stuk stof in de vorm van een Qamis
- Een vierde stuk stof (Lifafa),
- Een vijfde stuk stof (sluier) om het hoofd te bedekken (khimar)

Wikkel het lichaam als volgt in: de rechterstrook (die zich aan de rechterzijde van het lichaam bevindt), van de eerste stof, rond het lichaam wikkelen, dan de linkerstrook. Daarna op de dezelfde manier verdergaan met de andere stof.

Bijlage 1 Samenvattende tabel van de begrafenisverplichtingen

	WASSING	LIJKWADE	GEBED	BEGRAFENIS
Gelovige	Ja	Ja	Ja	ja
Martelaar overleden in de strijd	Neen	Indien nodig	Neen	ja
Andere martelaren	Ja	Ja	Ja	ja
Bedevaarder in staat van ihram	Ja (maar geen parfum)	Met zijn <i>ihram</i> kledij	Ja	ja
Een kind dat de puberteit nog niet bereikt heeft of doodgeborene	Niet verplicht	Niet verplicht	Niet verplicht	ja

Bijlage 2 Benodigheden

1. 15 a 16 meter lang wit katoenen stof, 160 of 180 cm breed. Indien 140 of 150 cm breed dan 17 meter lang. 120 of 140 breed is ook mogelijk.
2. bol garen + naald
3. Emmer, beker met handvat
4. 7 witte washanden
5. 7 witte handdoeken
6. 3 pakken witte watten
7. ½ liter rozenwater
8. 1 unicura (parfumvrij) zeep
9. 10 tot 15 stuks kamfer tabletten (kampoer), zit in een verpakking van 4 stuks
10. 1 pak wierook (persoonlijke voorkeur, om een aangename geur te verkrijgen, heeft verder geen religieuze betekenis)
11. 2 a3 stuk atter (jasmijn, kleine flesjes)
12. 1 maatlint
13. 1 schaar
14. 1 witte laken (om de lijk daaronder te wassen)

Opmerking: bovenstaande lijst is slechts een praktische lijst waarvan afgeweken mag worden; het voldoet als de doeken schoon zijn, ze hoeven niet nieuw te zijn.